

Andrej Inkret

GLEDALIŠKA VAGA

Milada Kalezičeva v novi celjski uprizoritvi

ČAROVNICA IZ ZGORNJE DAVČE (CELJE)

Čarovnica iz Zgornje Davče, igra Rudi-ja Šeligo, uprizorjena pod vodstvom režiserja Dušana Jovanoviča v celjskem teatru – to je v prvi vrsti silovito, ekstatično, magično in obenem strašno gledališko doživetje.

Njeno ključno vprašanje: ali je mogoče izstopiti iz modernega sveta, v katerem so na oblasti tehnika in tehnologija in tehnokracija, pridobivanje in trošenje, subjektivizem in nihilizem v vsakršnih pobesnelih podobah? Kaj se v takem svetu zgodi s človeškim bitjem, ki jasno in vendar neizrazljivo »čuti« in »ve«, da je v temelju drugačno in da stvari tega vsesplošnega sveta zanj ne smejo in morejo biti zavezujoče? Kaj se zgodi s tem ženskim bitjem, ko prinaša med-vse te prijazno uporabne in nasilne predmete, v to vsepričujočo in vsezasegajočo institucijo pridobivanja in trošenja, v kateri ni za nič izvirnega več prostora, v tem njenem goltajočem racionalizmu za nič drugečnega, iracionalnega več – ko prinaša torej v svet »neko« čisto drugačno energijo? Kaj se zgodi s to zakleto, »iztirjeno«, »obsedeno« – čarovnico? Nič se ne zgodi, ker se nič tudi ne more zgoditi, zakaj v tem svetu ni nobene in ni nikakršne luknje. Nikamor ne more zbežati, ženska, nič ne more začarati čarovnica, na noben Klek ne more odjahati na nobeni čarovniški metli več.

Zgodi se lahko, kot nam pripovedujeta Šeligo in Jovanovič, da obsedena čarovniška energija sicer požge ta samogoltni, uničevalni, meščanski, subjektivistični svet, ga razdre in na novo vrne v predzgodovinske čase, na začetek njegove osvajaške poti. Vendar sta človek in svet takšna, kakršna sta, tudi v neolitskih votlinah, pobesnena in kolonialistična. Treščita na čarovnico z vsemi svojimi orodji in orožji,

z vsemi svojimi računi in zvijačami, a tudi, kajpada, z nepreračunljivim in slepim nasiljem. Treščita, ker hočeta iz čarovnice za vsako ceno in na vsak način izgnati njeno posebno čarovniško energijo ter žensko napraviti po svoji podobi: »udomačiti« jo, spremeniti v srečno prebivalko norega sveta, v srečno pripadnico tistega nihilizma, ki predstavlja zanju zadnjo, neprehodno mejo vsega živega: tehnika in račun, korist in užitek. – Zgodi se torej, kar se edino more zgoditi: čarovnica bo premagana, njeno skrivnostno, iracionalno, magično »hotenje« strto, svet bo znova zaplesal svoj samovšečni, smrtni ples v tričetrtinskem taktu. Peklensko kroženje se bo nadaljevalo v zmerom enakih, neizbežnih in nezlomljivih vibah. Nebo nad njim in brezna globoko pod zemeljskimi skorjami so prazna. Nikamor ni mogoče izstopiti, svet je en sam in ena sama je njegova groza.

O vseh teh tesnobnih vprašanjih nam pripoveduje Čarovnica iz Zgornje Davče z govornico, ki na neposreden način pripa-

da gledališču in ki jo sestavljajo nekateri več kot fascinantni spektakularni elementi. To je čez vse direktno, hrupno in agresivno, hkrati pa izjemno subtilno in rahlo lirično gledališče. Hrum požara, v katerem nastopajo vroče barve, v vetrenem pišu migetajoče tkanine, trušč ruševih se predmetov... ropot vseh mogočih orodij, vrtnalnih in varilnih strojev, cirkularke in udarcev krampa ob trd kamen, strašljivega človeškega vpitja in monumentalne vagnerijske glasbe... Skoz vso to nečloveško čutno muko se – kakor z drugega planeta – spreletavajo mili, zarotitveni glasovi dekljiškega petja in strastne, zamaknjene, pogsanske, čarovniške kretnje obrednega dekljiškega plesa. Odrski prostor (delo Mete Hočevarjeve) živi samo-svoje, čarobno življenje: zdaj v vreščecem bleščanju novodobnega meščanskega komforta, zdaj spet v zagonetnem, mračnem bliskanju kraške votline, zdaj v zavratni difuzni luči in v bliskih, uprtih naravnost v parter, potem v težkem mraku, ki ga sekajo zgolj kresničaste rudarske svetilke na čeladah (luč je delo Chris Johnsonove). Strašna čutna igra, nedopovedljiva v svoji lepoti in magični znotranji sili.

In predvsem še – Milada Kalezičeva, ki je odigrala svojo čarovniško junakinjo s tolikšno erotično energijo, s takšno nepopustljivo, silovito notranjo zbranstvo od začetka do konca (fizično docela obvlada v pripovedovanju svoje neizogibne tragične usode in vendar vseskozi visokega napona in ekstaze, enako suverena v besedah kot v plesih) – da je prebujala samo še začudenje. To je redka vloga redkega obsega in naboja, to je bilo, če bi si upali priznati, zares nevarno in lepo čarovništvo samo.

Predstava velike estetske moči in brezdanje presunljivosti, takšna zlasti v prizorih, kjer se je noro razdivjala v čistih gledaliških »materialih«. Ti prizori pa so bili v večini.